

Supre Saur

Området Saur i Øystre Slidre statsallmenning har svært næringsrike vann som gir stor og smakfull fisk. Og best av alt – de er bitevillige.

Tekst og foto:
Morten Stensaker

Stien fra Tansberg setergrend, ved Tansbergfjorden, er lett å gå. Det tar en time, i nokså flatt terreng, å gå til Øvre Saurstjerne, eller Sørre Saur, som de sier lokalt. Tidlige-

re daglig leder og fjelloppsyn i Øystre Slidre fjellstyre – nå pensjonist – Reidar Gran, har tipset meg om to fine leirsteder ved ørretvannet.

Begge leirplassene ligger på vestsiden av vannet. Her er rikelig med grov stein for å bardunere teltet. Det er nødvendig da vinden kan ta hardt her, men det er et veldig greit bytte mot det vakre utsynet plassen gir nordover mot Jotunheimens tinder og egger. I tillegg ser vi Skaget (1685 moh.), som ligger like innenfor grensa til Langsua nasjonal-

Kjentmannen: Reidar Gran, tidligere daglig leder/fjelloppsyn i Øystre Slidre statsallmenning, bød på tips fra Saur.

park, og omtrent midt i allmenningen. Landskapet rundt teltet er preget av lav- og lyngmark. På klimatisk gunstige steder vokser bjørkeskog med innslag av gran. Vi er altså på grensa der bjørkeskogbeltet nesten gir tapt for høyfjellet, det vil si rundt 1000 moh.

DRØMMEN OM SAUR

Når vinden stilner, surrer insektene fint i lufta, mens en ørret lager vakringer nedenfor teltet. Lyden fra småfuglene når langt i kveld. Hele vinteren har

Saur i Øystre Slidre

Øystre Slidre statsallmenning

OMRÅDET: 500 000 mål i Valdres med i alt 80 vann med fisk. I all hovedsak ørret. Forvaltes av Øystre Slidre fjellstyre.

Tlf: 995 51 844/ 61 35 25 48 og e-post: oystre.slidre@fjellstyrene.no

FISKEGUIDE: Fjellstyret har utgitt egen fiskeguide. Se deres hjemmeside: oystre-slidre-fjellstyre.no. Det er lagt ut data for det enkelte vann. Merk at i fiskeguiden brukes lokale navn.

ATKOMST: Bom koster 50 kr, betales med bankkort. Bilen parkeres like før Tansbergstølen ved Tansbergfjorden. Skiltet mot Saur.

Buatjednbue: Ligger i nærhet til reportasjeområdet, ved vei. Kr. 400,-/døgn. Forvaltes av fjellstyret. Bookes på inatur.no

FISKEKORT: Døgn 90 kr, uke 270 kr og sesong 460 kr. Kjøpes på inatur.no

FISKESESONG: Normalt fra midten av juni og ut august. Isen på vannene i Saur går normalt rundt 1. juni.

KARTVERK: Fagernes, Norge-serien, varenr. 10049. M: 1:50.000.

Bestilles: post@nordeca.com. Lokalt kart selges av Øystre Slidre fjellstyre.

MOBILDEKNING: Ingen/variabel.

ANNET: Området brukes som utmarksbeite. Båndtvang!

jeg sett fram til denne turen. Etter å ha skrevet utallige reportasjer om ørret og ørretfiske er det alltid nytt å lære. Det er så mange forhold i naturen som er med på å bestemme livsvilkårene som fisk og andre organismer lever under.

De klimatiske forholdene er overordnet alt. Jo høyere over havet, og jo lenger nord, jo tøffere klima og færre arter. Så var det avstanden til kysten. Jo nærmere den, jo mer nedbør og i kystnære fjell blir det gjerne senere vår på grunn av større snømengder. I Saur

vil isen alltid være borte før midten av juni, selv i de mest ekstreme årene med kulde og snø.

Berggrunn og jordsmonn er også viktig. Da jeg fant Saur-området var det noe som trigget meg. På NGUs nasjonale berggrunnsdatabase er det mulig å finne ut hvilke bergarter som finnes i ulike deler av Norge. Berggrunnen i Saur består av mjuke bergarter som fyllitt og leirskifer. Altså bergarter som forvittrer lett og er rike på næringsstoffer. Dette gir god og stabil pH, og slike

forhold skaper normalt god produksjon og et mer artsrikt dyre- og planteliv.

UTMERKET KVALITET

Oddsene for å få se ørret med delikat kjøttfarge i Saur bør være gode, tenkte jeg da denne turen ble planlagt. Det viste seg å stemme i det største vannet her, nemlig Store Saurvatnet. Å ha fisk som en del av matbudsjettet under fisketuren er alltid et mål. En ørret er ikke en ørret. En ørret fra et skogstjern som ligger i et område med mye myr,

eller et vann som er brepåvirket en stor del av sommeren smaker langt ifra så godt som ørret som har hatt et mer variert kosthold, og der marflo er viktig næring. Slik fisk – filetert, stekt og lagt på brødskiva – er med på å berike fisketuren.

Dagen etter er været fra nordvest surt. Etter morrakaffen og et par brødblingser monterer jeg en liten, kompakt og smal sluk i svart og rødt. Den prosjekttilformede sluken hentes inn med hissige rykk så langt nede ved bunnen som jeg tør for å ikke sitte fast. To av de beste ørretfiskerne jeg har møtt bruker denne taktikken. Første gang jeg så denne formen for fiske minnet den mer om torskefiske enn ørretfiske, men jeg tok feil. Taktikken virker og en fin ørret kan landes. Ikke så stor, men du verden hvilken glede den utløser. Så blir det stille. Lenge. Sluk etter sluk prøves – uten respons. Da den femte sluken monteres – en med sølv på baksiden og hvit og brun framside med svarte og røde prikker – biter nummer to.

REIDARS TIPS

Reidar Gran kommer til avtalt tid. Været har slått om, med behagelig temperatur og en svak bris fra sørvest.

Å bli guidet av en som Reidar er rett og slett svært takknemlig. Uttrykket «å kjenne området som sin egen bukselomme» passer bra for han når vi snakker om disse fjellområdene. 27 år gammel ble han ansatt i fjellstyret, og etter 40 års virke er han nå pensjonist. Jobben har naturligvis gjort ham svært godt kjent med disse fjellområdene. Reidar har vært en ivrig fisker siden barndommen, og vet godt at det ikke finnes noen enkle løsninger når det kommer til fiske. Når det er sagt besitter han kunnskap det er vel verd å lytte til, som valg av sluk og fluer. Fluene i størrelse 12 i rødt og svart fisker bra. Det samme med en klassiker blant de tradisjonelle fluene, nemlig Heggeli. Om han må velge en sluk blir det en 12 grams Møringen i kobber med røde prikker. I grunnere vann velger han samme sluk i 8 gram.

Det er tre større vann i Saur-området: Øvre Saurstjernet (Sørre Saur) er det dypeste vannet. Store Saurvatnet

(Midtre Saur) er grunnere og mer produktivt. Kjølen (990 moh.) er også grunt. Skal jeg gi et stalltips ville jeg satt av mest tid til Store Saurvatnet. I de to førstnevnte blir det årlig sluppet 300 ettårig ørret, fordi rekrutteringen er svak. I Kjølen er ørreten selvrekruiterende. I Saur-området finnes det også flere mindre tjern. I disse blir det satt ut fisk hvert tredje eller fjerde år. Heller få fisk og rikelig med næring enn motsatt, forteller Reidar. Noen av tjernene kan by på kilosørret, eller mer, men hvilke av dem som huser slik fisk får jeg ikke notere.

FJELLSTYRENE-SLUKEN

Første stopp blir Kjølen. Her møter vi helt tilfeldig Morten Pedersen, en gammel traver her inne. Han har fisket i dette området i mange år, og mener fisket er blitt bedre og bedre.

Ved nordøstsiden av vannet ligger det en liten gapahuk, et ypperlig sted for en matpause. Bortsett fra en ørret som i stor fart angriper sluken min helt inne ved land, byr ikke Kjølen på flere fisker.

Om også jeg må velge en ørretsluk blir det Fjellstyrene-sluk i 12 g, med matt messing på framsiden og blank messing på baksiden. Dette skrives overhodet ikke fordi jeg blir guidet av en representant for fjellstyrene i Norge. Gjennom flere år med prøving av ulike sluker har denne utmerket seg som en «gromsluk». Oftest henter jeg den inn ganske hurtig og rykkvis, slik at den hele tiden gjør korte stopp.

Som Reidar sier: Du kan fiske 10 timer i fjellet. Kanskje er det ikke mer enn i korte perioder av denne tiden fisken vil.

Og det er nettopp det vi føler i en vik i Store Saurvatnet. Ørreten vil, den tar hardt og kontant, og den sitter som limt til kroken på Fjellstyrene-sluk. Vi vet begge hvor krevende det kan være å få ørret som har gode næringsforhold. I magesekken til den ene fisken finner vi mye marflo. I den andre er det en rekke arter insekter og knapt en marflo. Litt pussig da fiskene ble tatt ved den samme grunna. Nettopp slike observasjoner gir da også fisketuren en ekstra mening.

fiske@egmont.com

Herlig leirsted: Ved Øvre Saurtjernet ligger to fine og værutsatte leirplasser. Her fra er det vakkert utsyn mot Jotunheimen.

Favoritt: Bildet viser reporterens favorittsluk. Den er ikke sponset av Norges Fjellstyresamband.

Ørretmat

Vi tok en prat med biolog og tidligere fiskeforvalter hos Fylkesmannen i Hedmark, Tore Qvenild, om dietten til ørret. Han har studert mageinnholdet til tusenvis av fisk.

– Ørreten er en opportunist og spiser det som bys. Ulike ørreter kan derfor ha helt forskjellig mageinnhold. Næringsdyrene kan være alt fra dyr som lever hele eller deler av sitt liv i vann eller landlevende dyr. Av dyrene som lever hele sitt liv i vann er krepsdyr, snegler og muslinger de viktigste for ørreten. Av krepsdyrene er de viktigste marflo, som kan bli opp til et par cm, og linsekrepser, som bare er et par millimeter, men som kan opptre i store tettheter. I høyfjellet kan også den store skjoldkrepser bety mye, spesielt utover høsten. Insektene, som også er svært viktige næringsdyr, har som oftest larvestadiet sitt i vann. De viktigste gruppene er her fjærmygg, døgnfluer og vårfluer. Som voksne insekter faller de ofte ned på vannflaten og blir lett tilgjengelige for fisken. Mer sjelden finner vi mus og lemen i magen på ørreten. Hoggorm er også observert. Ørreten spiser gjerne fisk og er en utpreget kannibal.

– Skal jeg si noe generelt om hvilke næringsdyr som kan være viktig for ørreten i Saur-området, vil jeg si at i stillestående vann – tjern, sjøer og innsjøer – er vårfluer vanlig i den høydesonen dette området ligger. Døgnfluer er nok også viktig. Steinfluer finner vi nok, men den er mest vanlig i rennende vann. Fjærmygg er veldig viktig ørretmat, særlig vår og høst. De er små, men kan opptre i enorme tettheter, og særlig når den klekker er den lett tilgjengelig. Øyestikkerlarver og larver av stankelbein må vi heller ikke glemme. Ellers spiser jo ørreten mange landlevende insekter som måtte falle på vannet. Mange opplevde kanskje de store hårmyggsvermingene i 2016, og det er sannsynlig at dette fenomenet igjen kan vise seg i 2019.

– Skjoldkrepser finnes i mange vann i dette området. Den kommer for fullt inn som næring fra slutten av juli og utover seinsommer og høst, og ørreten kan da være helt fullstoppa. Ellers er marfloa den viktigste. Den kan bli opp til et par centimeter og finnes tilgjengelig hele året. Den er nært knyttet til ørretens fine røde kjøttfarge. Marflo krever god vannkvalitet og trives dårlig i vann med pH lavere enn 6. Dette krepsdyret foretrekker også rent og klart vann som vi vanligvis har i fjellvannene. Blir det for mye humuspartikler trives den ikke.

– Dyreplanktonet som lever i de frie vannmasser domineres av mange ulike krepsdyr, de fleste så små at du trenger mikroskop. For sik og røye spiller dyreplankton en rolle i dietten, men for ørreten er de ikke så viktige. Vannloppen *Daphnia umbra* finnes i mange fjellvann og den er stor nok til at ørreten tar den. Den er pigmentert og dermed lettere synlig i klare fjellvann. Den halvplanktoniske linsekrepser er også vanlig. I lavereliggende ørretvann der marflo er fraværende, kan linsekrepser være forklaringen på at ørreten har rødfarge i kjøttet.